
Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroî a primî două numere unul după altul.

A P E L.

Mai ales copiii se stîng de boale molipsitoare, ca anghina difterică, scarlatina, etc. Pe cîtă vreme nu se știea ce ieste de făcut, pe cîtă vreme nu ieră nici un drum deschis, pe care mergînd să dăm de leacul acestor boale, puteam stă și suferi unul după altul de pierderea vre unui copil iubit, sau chiar de pierderea tuturor. Acuma înse prin cercetările mai multor învățați, ca: Pasteur, Law, Buchner, Grawitz, sîntem pe calea care ne va duce la mîntuire. Ființele care prin înmulțirea lor în sînge pricinuesc boalele molipsitoare cele mai primejdioase, au fost studiate și sîntem în stare a le face nevătămătoare, ba chiar a le preface în aliați credincioși din dușmani cum ne ierau până acuma. Dar nenorocirea ieste, că ațuma totul se cîrmuește de banî, de aceea și vedem că s'au făcut cercetări mai ales asupra boalelor animalelor foloșitoare (boi, porci, oi, cai, găini, etc); despre boalele oamenilor sau ale copiilor nu s'a găsit încă timp de ocupație! Credem că ar fi foarte frumos și bine să facem o societate, care să strîngă banî pentru scopul de a lupta cu anghina, scarlatina și cu alte boale molipsitoare. Indată ce sumele strînse ar fi destul de mari s'ar putea publica un premiu mare pentru acel care ar descoperi

un medicament care să tămăduască anghina, sau scarlatina, sau tifosul, cum tămăduesce chinina de friguri, etc. Tot o dată s'ar putea cere și să se cerceteze calea pe care anghina se propagă pentru a întreprinde nimicirea tuturor cauzelor care îi priesc, adică pentru a scoate boala cu rădăcinii cu tot. Noi credem că o asemenea societate ar fi foarte la timp și că în scurt ar reuși în lupta începută.

Facem apel la toți cetitorii noștri, la cei cari au copii și au fost loviți de nenorocire și au trebuit să stea cu mâinele încrucișate de față la torturile copiilor iubiți; la cei cari au copii și păvă acuma au fost scutiți, dar se pot aștepta la asemenea nenorociri în fie ce moment; la cei cari n'au, dar simțesc milă pentru nenorociți și se revoltază împotriva tiranilor noștri microscopici și tocmai de aceea mai de temut. Facem apel și îi rugăm să facă propagandă pentru reușita acestei idei și fără întârziere să facem societatea și să ne punem pe lucru.

Pentru început acei cari sînt hotărîți a face parte din această societate, să bine voească a trimite o înștiințare la Redacția „Contemporanului“.

Red. „Contemporanului“.

MUMMUNIA

de

Ivan Turghenef

(Sfîrșit)

Gherasim stătù o leacă pe gândurî — apoi se scoborî din pod uitîndu-se în toate părțile și văzînd că nu-l vede nimenî se duse în odăiță. Chiar di'ntăiî nu-i venea a crede că se pierduse cinele așa singur, ci avea prepus că i-l luase din poronca cucoanei, căci slugile îi arătară prin semne cum se supăraseră ie pe Mumu. Mutul se hotărî atunci să facă toate chipurile să-și apere cățelușa. Mai întăiî o hrăni, o dezmierdă, o culcă cu îngrijire și toată noaptea se munci cu gîndul cum ar ascunde-o mai bine. După multe planuri hotărî ca zioa să o lese în odăiță și să vie din cînd în cînd să o vadă, iar noaptea să o scoată afară. Ast-feliî socotîndu-se, astupă bine deschizătura ce o făcuse în ușă și închizînd cățelușa. Iar iel des-de-dimineată ieră prin ogradă după treabă ca mai înainte, păstrînd pe față—viclenie nevinovată—întristarea ce-i întipărise prăpădirea cățelușei. Sermanul mut, nici nu-și putea închipui că Mumu lătrînd se va da în curînd de gol.

Și în adevăr toți cei din casă știură îndată că venise cățelușa și că Gherasim o ținea închisă în odăiță, dar, de milă pentru dînsul și pentru Mumu sau poate o leacă și de frică, nimene nu dădù a înțelege lui Gherasim că-i cunoșteau taina. Chiar vătavul se scărpină la ceafă și făcù un semn cu mîna, care părea că zice: „Să-i ajute D-zeu! Poate nu va ști nemică cucoana.“

Nici o dată Gherasim nu fusese atît de harnic ca în zioa aceea. Mătură toată ograda, plivi grădina cu de-amănuntul. Intr'un cuvînt lucră, atît de mult încît chiar și văduva băgă de samă. În timpul zilei se duse de două sau de trei ori să vadă pe Mumu și cînd veni noaptea merse de se culcă în odăiță, iar nu în podul cu fîn, apoi cînd ierău două ceasuri de dimineată o scoborî să iee aer curat. O primblase o bucată de vreme prin ogradă și voea să o ducă înăuntru, cînd ofoșnitură se auzi după zaplazul din partea ulicioarei. Mumu își ridică îndată urechile, se apropiè de zaplaz, adulmecă puțin și începù a lătrà tare și ascuțit: ieră un om bat căruia îi venise în cap a se culcă după zaplaz.

Toceai atunci cucoana adormise, nu fără trudă, în urma unei lungi neliniști nervoase. Asemenea neliniște o cuprindea tot de-a-una când mîncă prea mult. Lătratul ascuțit și neașteptat ce venea din ogradă o trezi de o dată, i se batea inima și ieră să leșine, trase clopoțelul și femeile alergară spăriete.

— Oh! mor, strigă bătrîna rădicîndu-și mînele spre cer. Iar cînele! Aduceți doctorul..... vreau să mă omoare! Cînele! Iar cînele!!....

Și se resturnă pe spate vroid să arăte că leșină. Îndată alergară la doctorul cucoanei, om neprețuit a cărui întregă știință ieră cuprinsă în meșteșugul de a purtă botforii și în'gingășica cu care pipăia pulsul bolnavei. De altmintrelea dormea regulat patru-spre-zece ceasuri pe zi, iar celalalt timp și-l trecea suspinînd și adăpînd pe văduvă cu picături liniștitoare.

Doctorul alergă îndată și puse să ardă pene pentru a curăți aerul din odaie. Cînd bătrîna deschise ochii iel se grăbi să-i dee pe o tablă de argint un pahăruț cu picăturile nelipsite. Iea înghiți cu supunere și îndată începă a se văicără, plîngîndu-se de cîne, de Gavril, de soartă. Toți părăseau pe sermana bătrîna nimene nu avea milă de dînsa, toți îi doreau moartea! Mumu tot lătră și Gherasim se încercă în zădar să o iee de la zaplaz.

— Iaca..... iaca..... îngăima văduva și leșină din nou. Doctorul spuse atunce cîte-va vorbe la urechea unei slujnice, aceasta alergă în „antret“, trezi pe Stepan, care alergă să scoale pe Gavril, Gavril înfuriat sculă toată casa.

Gherasim întoarse capul din întimplare și văzū lumină și o mulțime de umbre la toate ferestrele, simți o primejdie, puse mîna pe Mumu și puind'o sub braț, alergă în odăiță și se închise cu cheea. Cît-va timp după aceasta cinci oameni veneau să spargă ușa, dar simțind puterea zăvorului se opriră. Veni și Gavril spăriet, iel le poronci să stee toți acolo până dimineța și să păzască ușa fără să se cîntească, apoi mergînd la odăile femeilor însarcină pe cămarășița Liubov Liubimovna, cu care fură zăharul, ceaiul și alte băcănii de ale casei, să spuie stăpînei că nu se știe cum venise cățelușa, dar că de a doua zi, nu va mai fi în ogradă, că o roagă să se liniștească și altele. Cu toate aceste nu-i de crezut că bătrîna s'ar fi alinat fără o greșală a doctorului, carele grăbindu-se prea tare puse patru-zece de picături liniștitoare în loc de două-sre-zece într-o ceașcă ce-i dăduse să bee. Puterea doctoriei nu întărzîe de a lucră abieă trecu un șfert de ceas și cucoana adormi liniștită, în timp ce Gherasim zăcea galbăn pe pat, strîngînd cu mîna pe Mumu de bot.

A douazi văduva se trezi tîrziu. Gavril așteptă scularea iei pentru a poronci un asalt hotărîtoriu în potriva odăitei mutului

și iel singur se pregătea să ție piept unei furtuni îngrozitoare, dar furtuna nu izbučni. Bătrîna ieră încă în pat, cînd își chiemă cămărășița. Liubov Liubimovna, zise iea, cu un glas slab și abiea înțeleș—îi plăceă cîte-odată să treacă drept o fință nenorocită și chinuită—Liubov Liubimovna, vezi în ce stare mă aflu, du-te, dragă, du-te caută pe Gavril Andreicî și-i vorbește. Oare un căteluș ticălos îi ieste mai scump de cît liniștea, decît sănătatea și chiar viața stăpînei sale ? Nu-mi vine să cred, adăogă iea cu jale adîncă. Du-te; dragă, du-te și caută pe Gavril Andreicî.

Liubov Liubimovna se duse în odaia lui Gavril. Nu se știe ce au vorbit, dar cît-va timp după aceea o mulțime de oameni treceau prin ogradă îndreptîndu-se cătră odăița lui Gherasim. În fruntea lor Gavril mergea vitejește cu mîna la cap pentru a-și ținea șapca, deși nu bătea de feliu vîntul; chiar lingă dînsul mergeau lacheii și bucătarii, în urmă veneau sărînd o droaie de copii din cari pe jumătate veniseră de afară. Pe scara cea îngustă ce duce la odăița mutului stătea un om de strajă, iar alți doi păzeau ușa înarmați cu bețe. Incepură a sui scara pe care o umplură toată. Gavril se apropie de ușă, lovi o dată și strigă:

— Deschide!

Se auzi un lătrat înădușit, de alt-mintrelea nici un alt răspuns.

— Deschide, îți zic, mai zise încă odată vătavul,

— Dar Gavril Andreicî, zise atunce Stepan, care stătea jos la scară, e surd și prin urmare nu poate auzi.

Toți începură a rîde.

— Ce să facem atunce, întrebă Gavril,

— Ieste o deschizătura în ușă, respuse Stepan, vîră bățul printr'însa.

Gavril se plecă. Se auzi din nou un lătrat înădușit.

— Iaca, iaca cînele se dă de gol singur începură a zice unii-alții și iarăși rîseră.

Gavril se scărpină după ureche.

— Par a astupat deschizătura cu o pînză vechie! Haide dragul meu, zise iel, chiemînd pe Stepan. Vină de sparge pînză, te rog.

— De ce nu? bucuos.

Stepan se acătără pe scară, luă un băț, împinse cu hotărîre pînză și apoi cotrobăi prin odaie strigînd: ieși! ieși!

Încă n'apucase să scoată bățul și ușa se deschise de-odată. Toți feciorii se repeziră jos pe scară și Gavril mai iute de cît toți.

Gherasim se oprise în pragul ușei. De acolò se uită la toți acești oameni mici reu îmbrăcați cu straie nemțești cari tremurau de frică privindu-l. Să-l fi văzut ast-feliu în picioare, îmbrăcat cu

cămeșa lui cea roșie de țeran, cu mâinele în șolduri l'ai fi crezut un urieș față cu o turmă de pitei.

Gavril păși înainte. Iea sama zise iel mutului, cu mine să nu fi obraznic și începù apoi să-i deslușască prin semne că stăpina lui îi cere cînele, că dacă nu-l va da, vai de dînsul.

Gherasim îl privi; arată cînele, făcù un semn cu mîna în-cunjurîndu-și gîtul ca cum și-ar fi pus un juvăt și apoi aruncă o privire întrebătoare asupra vătavului.

— Da, da, chiar așa respuse acesta, dînd din cap, tocmai așa.

Gherasim plecã ochii, apoi se rădică de odată, arată încă o dată pe Mumù, care tocmai stătea lingă dînsul clătîndu-și încet coada și ascuțindu-și urechile făcù a doua oară semnul gîtuirii în jurul gîtului său și se bătù în piept că iel se însărcinează cu omorîrea iei.

— Da să ne înșeli îl făcù să înțeleagă Gavril. Gherasim îl privi, zimbî cu dispreț, se lovì din nou în piept și închise ușa.

— Ce însemnează aceasta? zise Gavril, ieată-l că s'a închis.

— Lasă-l în pace, Gavril Andreici, respuse Stepan.

Toți se uitară unii la alții,

— Are să facă cum a zis, omul acesta e așa că „dacă făgădueste, apoi și face“. În privința aceasta nu samănă cu noi iștialați. Da, vedeți: ce-i drept, nu-i păcatary Cluj

— Da ziseră cu toții, așa e.

— Bine, vom vedea, zise Gavril, dar până atunci straja să nu se cîntească de la locul iei. Ei! Ieroșka, adause iel, îndrep-tîndu-se cătră unul din oameni, slăbănog și purtînd o jiletcă de cutnie bătătoare la ochi, carele trecea de grădinariu! Tu nu ai nici o treabă, iea un băț și stă atce, și ori ce se va întîmplă să vii să-mi spuî îndată

Ieroșka luă un băț și se puse pe cea din urmă treaptă a scării. Mulțimea se împrăștié afară de un număr mic de gură-cască, printre cari o gramadă de copii. După aceasta Gavril se duse în casă și vesti stăpînei sale prin Liubov Liubimovna cea credincioasă, că s'au împlinit toate poroncile iei.

Văduva își făcù un nod la batistă, îl muié în „colonie“ și se frecă la tîmple, apoi baú o ceașcă de ceaiu, și, fiind tot sub în-riurirea picăturilor liniștitoare, adormi.

Un ceas după această întîmplare, ușa odăitei se deschise și Gherasim se arată. Se îmbrăcase cu straele de serbătoare și ducea pe Mumù legată cu un găitan. Ieroșka se dădù în lături lăsîndu-l să treacă. Copiii și toți cei ce ierau în ograda îl urmau cu ochii fără să zică ceva. Mutul nu se întoarse de felii, ci mer-gea posomorit cu capul gol și numai în stradă își puse șapca. Gavril trimese pe Ieroșka după dînsul să vadă ce are să facă.

Acesta îl văzù de departe întrînd într'o locanță cu cățelușă și așteptă să ieasă.

La locanță îl cunoșteau pe Gherasim și îi înțelegeau semnele. Iel cerù curechiù cu carne și se puse cu cotele pe masă. Mumù stătea la picioarele lui și-l privea cu ochiù săi vioi și liniștiți. Părul iei mătăsos ieră curat și strălucea. Se cunoștea că fusese spălată și pieptănată cu îngrijire. I se aduse curechiù. Gherasim puse pîne, tăie carnea mărunțel, și dadù farfuriea dinnaintea cățelușei care începù să mănînce frumușel ca în tot-de-a-una, abiea atingînd marginile farfuriei cu vârful limbei. Stăpînul iei stătù multă vreme nemișcat, cu ochiù țintiți la dînsa. De-o-dată două lacrimi mari îi alunecară de sub gene, una căzù pe capul cățelușei, cealaltă în curechiù. Iel își ascunse fața cu mînele. Mumù după ce s'a săturat se depărtă lingîndu-și botul. Gherasim se sculă, plăti și ieși. Ieroșka se ascunse într'un colț pentru a-lăsa să treacă și apoi începù al urmări mai departe.

Mutul mergea fără să se grăbească și nelăsînd din mîni găitanul cu care ieră legată Mumu. Cînd ajunsese la răs pintena uliței, se opri și părea nehotărît încotrò să apuce, dar îndatù își urmă înaintea drumul spre Krîmsky-Brod. Mergînd pe drum întră în ograda unei case unde se zidea, luă două cărămizi și le puse subsuoara. Ajungînd la Moskva, merse o bucată dealu ngul rîului, ajunsese într'un loc unde ierău două luntri cu vîslele lor, oprite de niște țeruși ce ierău la marginea apei, (le văzuse mai de demult) și sări în una din iele cu Mumù. Un moșneag ieși îndatà dînt'r'o colibă ce se află la colțul unei grădini de zarzavaturî și începù a strigă. Gherasim, care nu-l auzea, puse mîna pe vîsle și vîsluiea puternic, și mergînd ceva în susul apei, nu-l mai putea ajunge nimene. Moșneagul stătù ceva pe măprivindu-l, se scărpină la spinare, mai intăiu cu mîna stîngă, apoi cu cea dreaptă și se întoarse în colibă șchiopătînd.

Gherasim vîslea înaintea. Moscova remăsese departe în urma lui. Acuma de-a lungul malurilor se desfășură o priveliște frumoasă: livezi, grădini, cîmpii, păduri, izbe vesele: totul ieră cîmpenesc și foarte plăcut. Atunci lăsă vîslele, plecă capul pe Mumu care stătea lingă dînsul și remase gînditoriù, cu brațele încrucisate la spete în timp ce apa ducea liniștit luntrea la vale. De-o-dată Gherasim se ridică ca și cînd s'ar fi mîniat, luă cele două cărămizi pe care le adusese, le legă bine cu găitanul cățelușei, de gîtul căreia le anină printr'un nod, apoi o ridică deasupra apei, privind-o pentru cea din urmă dată. Mumu îl privea cu încredere și-și clătina coada. De-o dată mutul întoarse capul, închise ochiù și deșchise mîinile . . . . . nu auzi nemic, nici țipetul desnădăjduit ce scoase Mumù căzînd, nici vuetul apei care o a-

copert înghițind-o— și cînd deschise ochii valurile se urmau unul după altul ca și mai înainte, cu un murmur slab; ca și mai înainte, iele se încununau cu o spumă argintie lovindu-se de coastele luntrei. Cît despre Ieroșka, îndată ce pierdù pe Gherasim din vedere, se duse în grabă a casă și povestì cele ce văzuse.

— Așa e! da, zise Stepan are să o înnece; să nu ne îndoim, a făgăduit.

După aceea toată ziua nimeni nu văzù pe Gherasim. Iel nu se arătă la masa slugilor. Veni sara, toți se adunară la vremea mîncărei, *dvornicul* singur lipsea.

— Ciudat om mai e și Gherasim! zise o spălătorită groasă. Cine a mai văzut să se năcăjască atîta pentru un cîne?

— Dar Gherasim a venit, strigă de-o-dată Stepan luîndu-și un talger de crupe de hrișcă.

— Cum? Cînd?

— Sînt vre-o două ceasuri, l'am întîlnit la poartă, ieșea. Am vrut să-l întreb ceva despre Mumù, dar parea cu totul în toane rele și m'a împins în lături se vede pentru a-mi zice: „Dă-mi pace“. Am primit, zeu, un ghiont cum se cade în șele. Da! Da! zdravăn pumn, n'am ce zice.

Slugele rîseră și după ce mîncară se duseră la culcat.

În același timp pe drumul dinspre T. se putea vedea un fel de urieș mergînd răpede, cu un sac în spate și cu un băț mare în mîna. Ieră Gherasim. Mergea fără să-și întoarcă capul grăbindu-se să ajungă la satul lui și să-și găsască izba! După ce înecă pe Mumu, se întoarse în odăiță, zvrîli în grabă niște strae vechi pe umeri și apoi plecă. Iel văzuse bine drumul cînd venise la Moscova; locul de unde îl aduseseră stăpîna ieră douăzeci și cinci de verste departe de drumul mare. Urmă drumul cu îndrăzneală, cu o hotărîre desnădăjduită și voioasă tot-o dată. Resuflă mai tare, cu privirea lacomă țintită înainte, se grăbea ca și cînd mama sa cea bătrînă l'ar fi așteptat în izbă, ca și cînd l'ar fi chemat cînd se întorcea dintr'o cale lungă printre streini. Ieră o noapte de vară, liniștită și caldută. D'intr-o parte—acea unde apunea soarele se vedea un colț al cerului încă albînd și zugrăvindu-se cu cele din urmă raze ale zilei, în timp ce din cealaltă se ridică amurgul albastrui închis: noaptea venea dintr'acolo. Prepelitele zburau stături pe lingă marginea drumului, păsărelele ciripind se cheamau unele pe altele. Gherasim nu le auzea, nu putea să audă nici freamătul copacilor pe sub cari trecea, dar simțea mirosul atît de cunoscut al grînelor cari se coceau, miros ce-l venea din lanurile cufundate în umbra neguroasă, simțea pe obraz suffarea vîntului care parecă îi ieșea în cale—vîntul locului său de naștere care îi răcorea dragălaș frun-

tea și se jucă cu barba și cu pletele lui, vedea înaintea lui drumul fugind ca o săgeată lungă, acest drum care îl ducea la locul bine-cuvîntat unde fusese născut. Pe ceriî străluceau nenumerate stele cari îi luminau calea și iel ca un leu înaintă plin de îndrăzneală ast-fel încît, cînd soarele îl luminea cu razele sale roșietece, treizeci și cincî de verste despărteau pe Gherasim de Moscova.

Peste două zile ajunse în sat și intră în *izba* sa spre marea mierare a femeii de soldat căreia i se dăduse ca locuință. După ce-și făcî rugăciunea se înfătoșă la staroste. Acesta se mieră mai întăi, cînd îl văzî dar timpul cositului începî și fură fericitî să dee o coasă în mînele lui Gherasim, a căruia putere și ghibăcie o cunosteau toți. Mutul dovedi tovarășilor săi de muncă că nu uitase a umblă cu dînsa.—In timpul acesta la Moscova ierau neliniștiți de lipsa lui. Adoua-zi după ce fugise începură să-l caute, se suiră în odăită, cercetară pretutindenî; Gavril care fusese înștiințat strînse din umeri, încredințat că mutul fugise, dacă nu se înnecease cu cățelușa. Dădură de știre la poliție și spuseră văduvei. Iea se mîniē, plînse mult și poroncî să găsască pe Gherasim cu ori ce preț, încredințînd că nu poroncise să omoare cățelușa, ocări aspru pe Gavril în cît acesta se căină dînd din cap toată ziua. Cînd veni știrea de la țară că mutul se întorsese la sat, cucoana se liniști puțin și dădu poroncă să-l aducă, dar apoi îndată zise că nu-i mai trebuie o slugă așa de nerecunoscătoare ; de altmintrele nu trecî mult și muri și iea, iar moșteuitorilor puțin li păsă de Gherasim ; ba chiar dădură drumul la toate celelalte slugi.

Acuma Gherasim trăește în sat în *izba* sa cea veche, tare și zdravă ca și mai 'nnainte și muncind ca în tot-de-a-una. Numai vecinî băgară de samă că de la venirea lui de la Moscova, întorcea capul cînd vedea vre o femeie sau vre un cîne.

Eduard Gruber.

Incercări de Metafizică materialistă de Vasile Conta.

(Urmare)

De obiceiî sufletele și le închipue selbatecul rele și toate relele pe cari are a le suferi le crede pricinuite

de dînsele. Boalele și le închipue ca pricinuite de duhuri rele cari chinuesc cutare sau cutare parte a trupului.

Aiurările nebuniei, epilepsia, etc, se pun pe sama duhurilor necurate, cum se poate vedea și la țeranii noștri, ba chiar și la mulți țîrgoveți. Cînd spun că are epilepsie, se zice, că are „ducă-se pe pustii“ ; cînd remîne cineva cu gura strîmbă în urma unui atac nervos, că : i-a luat gura“; dacă i se paralizaza cui-va mîna sau piciorul, că : „i-au luat mîna și piciorul“ etc. In descîntece se știe că toate boalele sînt numite *duhuri*, *iazme rele*, etc. și trimese pe pustii. în tăuri, în hîrtoape etc. Chiar moartea se atribue tot duhurilor. In sfîrșit selbatecul se crede încunjurat de mulțime de dușmani nevăzuți și trebuie să lupte cu dînsii.

Conta ne arată șapte mijloace prin cari luptă selbatecii în potriva duhurilor.

1. *Bătaea ordinară*. Selbatecii cred că ziua nusu sufletele morților așa de puternice și de aceea chiar se încumetează a le ataca cu bătae. Ca exemplu aduce faptul că selbatecul, cînd vede un vîrtej de vînt și de colb, care pentru dînsul ieste un suflet de mort călare pe vînt, dă cît poate cu pumnul. cu ciomagul, cu toporul în vîrtej, pînă cînd duhul, zdrobit de lovituri, fuge. Acest obicei îl au și țeranii noștri.

2. *Uciderea sufletelor*. Un om poate fi omorît cu suflet cu tot, dacă îl ardem sau dacă-l mîncăm, prin urmare selbatecul are grijă să mînînce trupul dușmanilor celor mai primejdioși, una pentru a nu se mai teme de sufletele lor și apoi pentru a ajunge și iel ghi-baciū și puternic. După unii ieste de ajuns a mîncă numai inima dușmanului, căci se presupune că sufletul acolô își are locașul. Pentru a omorî un suflet care-l necăjește, selbatecul dacă-l cunoaște, merge și-i desgroapă trupul, îl arde, sau se mulțamește a nemici numai inima. La noi țeranii cînd se conving că vre un mort de curînd ieste strigoiu, merg la ținterim și bat un par

de stejar în inima mortului cu credință că omoară strigoiul. După această operație crezînd că au omorît sufletul, de bună samă că nu-l mai văd în vis sau alt-feliu, dacă se întîmplă să li se mai arăte, atunci își închipue că mortul avea mai multe suflete și caută să afle unde stau ca să le omoare și pe acelea,

3. *Jertfele*. Pentru a împlînzî sufletele, li se dă de mîncat și de băut, căci se crede că sufletele au întocmai aceleași trebuinți ca și oamenii vii. Așa se obișnuiește și la noi și se crede că sufletele în *ceea lume* au parte de toate lucrurile ce se dau cu menirea: *să fie de sufletul cutăruia*. Acoló se îngrijesc să-și facă comoară, fac fintini, dau lumînări, ca să nu fie întunecați pe *ceea lume*, etc. Colaci, cari se aduc ca parastase n'au alt început. Negreșit că mîncările și băuturile aduse morților remîn neatînse, dar se crede că sufletele se hrănesc cu sufletele mîncărilor și beu sufletele băuturilor. Obiceiul țeranilor noștri de a vîrsă din păhar înaintea de a bea îl explică Conta ca o remășiță din obiceiul de a jertfi sufletelor nenumărate, cari implu ceriul și pămîntul.

Se mai crede ca pe la noi că sufletele morților vin mai mult timp după moarte pe la casele lor și de aceea li se pune de mîncat în deosebite locur .

4. *Fetiși*. De la început ne fiind familie, toți oamenii sînt priviți ca dușmani. măcar până la un punct. Mai tîrziu se naște iubirea și prietenia și sufletele acestor prieteni sau rude se socotesc ca binevoitoare și prin urmare selbatecul caută să-și capete ajutoriul lor împotriva sufletelor dușmane. Ieată acuma ce meșteșug se întrebunțază pentru a avea în puterea sa unul seu mai multe suflete ajutătoare. Se crede că sufletul, după nemicierea trupului se vîră în trupul vre unui animal, vre unei plante sau chiar în orî ce lucru fără vieață. Cu timpul se statornicește credința că în toate lucrurile locuesc suflete omenești. În Africa sînt șerpî cari întră fără sfială în locuințele Negrilor și se culcă prin un-

ghere pentru a se recori. Negrii cred că acești șerpi au într'înșii vre-un suflet binevoitoriu. De aceea îi îngrijesc bine cu culcușur, cu hrană și li se roagă să-i apere vitejește în potrivea dușmanilor. Acești șerpi sînt *fetiși*. Se știe că și la noi se crede în *șerpi de casă*, bine voitori. Aiurea se crede că sufletele se întrupează în lilieci, căci îi văd serile zburînd pe sub acoperemintele locuințelor. La noi se crede că sufletele copiilor morți se întrupează în fluturașii, cari intră sara prin case și zboară în jurul lumînărilor. Am auzit ieu o femeie plîngînd și zicînd, „*acesta trebuie să fie sufletul Anicutei*“, privind un asemenea flutur care se învîrtea prin casă, acoló pe unde ieră leăgănul copilei moarte.

Omul primitiv crede că sufletul se întrupează adesa în lucrurile ce au avut în viață sau în unghii, păr, etc ce au ronas de la d'nșii. Pentru a sili oare cum pe suflet să se întrupeze în vre un lucru, trebuie să-l chiemăm pe *nume*, rugîndu-l să vie. Dl. Conta arată că a *evocă* înșamnă a chiemă astfelii sufletele, a le *invocă* înșamnă a le chiemă în ajutoriu. Lucrurile cu chipul mortului sînt acelea în cari se crede că sufletul lui se întrupează mai ușor. La noi chiar se știe că că ieste obiceiú de a purtá moaște (adecá bucățele din trupul vre unui sfînt în care de bună samă trebuie să fie întrupat sufletul sfîntului). Apoi *talismanele*, *crucilițele*, etc, purtate de atîtea popoare sînt remășiți din fetișismul vechiu.

Conta citează pe Lubbock, care povestește cum Chinejii bat, tîrîe prin glod fetișii lor în formă de om, dacă nu le îndeplinesc rugăciunile și le zic cam așa : „Hei, cine de spirit ce iești! Noi îți dăm locuință intr'un templu luminat, te poleim frumos cu aur te hrănim, te tămîem ; și toată îngrijirea noastră tu iești nemulțămitoriu în cit ne refuzi ceea ce-ți cerem.“ Dacă se întimplă mai apoi să reușască în întreprindere, spalá idolul, îl poleesc din nou, îl pun iear la loc în templu și se impacă. sfátuindu-l ea de altă dată să nu mai facă așa și căindu-se de priprire.

5. *Exorcismul.* Selbatecii cred că în omul nebun sau în cel epileptic au intrat mai multe duhuri rele. Pentru a le alungă se întrebuițază *exorcisme*, cum am zice, *descîntece*. Vin mai mulți cu tăciuni aprinși, cu ciomege, cu frîngii, etc și încep a amenința duhurile necurate se iasă, că de nu *cu frînghie le vor legă, cu topoarele le vor tăia, cu tăciuni le vor frige*, etc. și dacă duhurile necurate nu vroiesc să înțeleagă atunci chiar încep a bate și a chinul pe bolnav. Se știe ce nebunii ierau până mai dăunăzi bătuiți și chinuiți, negreșit tot din aceleași pricini. Boalele cum am mai spus se atribue tot duhurilor rele și pentru a tămădui bolnavii se întrebuițază descîntece, cari stau în amenințări felurite cu scop de a alunga duhurile rele pe pustii, și buruenele ce se dau pe lingă descîntece le socotesc numai ca mijloace de a face neplăcută pentru suflet locuirea în trup. Sfințirea apelor și a caselor nouă, a fîntinelor în cari s'a înneat vre-un om, etc, n'are alt scop de cît alungarea duhurilor necurate prin anumite amenințări (molitve) și prin stropirea cu apă în care prin evocare s'a intrupat un duh mai puternic. ¶

6. *Farmecele și vrăjile.*—După cum se poate evoca sufletul unui mort și sili să se intrupeze în vre-un lucru, tot așa se poate evocă și sufletul unui om viu și după ce se pune stăpînire pe dînsul, i se poate face ori ce reu. Iată cum descrie Conta vrăjirea, cînd cine-va voiește să facă reu unui dușman caută de pune mîna pe o șuviță de păr, pe o unghie, sau chiar pe vre-un petic din haina lui; apoi amăgește sufletul de se vîră în acel lucru; acest lucru învălît cu ceară se pune pe cărbuni aprinși. Pe cînd arde și sfirîe, vrăjitoriul zice; „precum ceara se topește așa să se topească vieața ta, dușmane; precum acest lucru al tău se preface în cenușă așa să te prefaci și tu în pulbere“. Dacă aude omul vrăjit, se înspăimîntă și moare numai de cît. Pentru a se feri de vrăji selbatecii ascund cu mare îngrijire numele adevărat și-și

dau porecle sau nume mincinoase. Vrăjitorii caută de pun mîna pe sufletul vre unui om vestit de reu și apoi lucrează prin puterea acestuia. Chiar acuma cred țerării și alți oameni chiar mai culți în vrăjitorii, cari au spirituşii în puterea lor, cari pot închiegă apele, oprî ploaea, prefacă pe oameni în dobitoace, face de dragoste sau de urit. aduce oameni călări pe prăjină, etc..

Conta mai citează de la țerării noștri au credință foarte cunoscută, adecă că zidarii măsoară umbra vreunui om și pun măsura în zidiu, omul a căruia *umbră a fost luată*, aude, se sparie și moare; iar sufletul lui se face *stahie*, care păzește casa și se arată noaptea. Se știe de asemenea obiceiul ce ieste de a pune de mîncat și de băut pentru *stahie*.

7. *Inspirația*. Sufletele bune intrînd în trupul cuiva îi dau putere foarte mare, îl fac să cunoască lucruri mai pe sus de mintea omenească, etc. Omul în care a intrat un asemenea duh se cheamă *inspirat* sau *însuflat* de un duh. Omul însuflat nefiind de cît instrumentul unui duh mare, începe a fi privit ca foarte puternic și toți oamenii mari se socotesc de mulțime ca inspirați. Se poate, după ideile fetișiste, ca să se facă cine-va inspirat prin post și rugăciune. Prin post se curăță trupul pentru a-l face vrednic de a fi locuit de un duh bun și prin rugăciune se evoacă spiritul. Aceste mijloace de inspirație au fost întrebuințate de brahmani, de mahomedani și de creștini. Cel inspirat poate face să treacă măcar în parte duhul ce se află într'însul în alții prin *sufierea de trei ori*, etc, asupra celui ce voește a fi și iel sub puterea aceluia-și duh. La botez preotul suflă duhul sfînt asupra copilului, după ce-i curățește trupul prin spălarea în apă.

În perioada fetișistă se crede că lumea ieste locuită de *ne numărate suflete aproape tot una de puternice*. Aceste suflete se socot ca ale oamenilor morți și ca trăind tot în această lume. Oamenii vii luptă cu dînsele prin deosebite chipuri și această luptă ieste ceea în-

tăiu fază a *cultului religios*. Nu se cunoaste înse nici nemurirea sufletului, de vreme ce se cred în stare a-l ucide, nici raiu, nici iad, nici Dumnezeu. Mulțime de popoare se află în această perioadă și ; credințele fetișiste s'au păstrat în masele neluminate, chiar și acolo unde puținii filosofi s'au ridicat până la alte forme ale metafizicei sau chiar până la materialism.

După fetișism ajunge la *Idolatrie*. Idolatria s'a desvoltat din fetișism, când s'au întemeiat regaturi punitice. Sufletul unui cuceritoriu nebiruit, se înțelege că se socotea mai puternic de cât ale tuturor supușilor luate la un loc. Acest suflet ieste ceea ce se numește un *Zeu*. Zeii și fiii zeilor se pot întrupa întocmai ca și sufletele ordinare, înse în lucruri potrivite cu rangul și cu puterea lor. Așa părintele regelui domnitoriu, sau câte o dată eroul care a întemeiat dinastia domnitoare, ieste întrupat în soare. de aceea regele actual ieste privit ca fiu al soarelui; și precum soarele domnește prin înriurirea sa asupra atmosferei și a suprafeței pământului, tot astfel zeul respectiv domnește asupra tuturor duhurilor se se află în atmosferă și deasupra pământului. Un alt zeu ieste întrupat în ocean și are sub sine toate sufletele ce locuesc sau rătăcesc prin ocean, etc... Credințele fetișiste se păstrează în totul numai cu deosebire că luarea aminte a oamenilor ieste atrasă mai mult asupra zeilor și a semizeilor. S'a arătat că sufletele morților vin adesa pe la mormântul lor și pentru a face pe zei să se întrupeze, li se fac la morminte chipuri de marmură, de metale prețioase, sau chiar de lemn. În aceste chipuri se întrupează zeii și înaintea acestor chipuri se fac rugăciuni și se aduc jertfe. Acest chip ieste ceea ce se numește un *idol*. Acei ce au nevoie de ajutorul regelui mort vin de departe și i se închină. Casa regelui, în care a fost îngropat, se prefăce astfel în *templu* și slugile lui în preoți. Preoții cunoscând voînța zeilor și mijloacele de a-i face priitori sînt cei mai însemnați vrăjitori, farmăcători și descîn-

tătorii ai poporului. Preoții au parte din tot ce se aduce zeilor; căci cum se știe zeii nu mănîncă, nu beau, nu întrebunțază de cît partea spirituală a lucrurilor, partea materială rămîne înse pentru slujitorii zeilor. În America, în Mexic pe timpul descoperirii se aduceau pînă la 20,000 de oameni pe an ca jertfă zeilor.

După încetarea antropofagiei se jertfeau animale. Iată cum explică Conta începutul călugărițelor. Fiind că zeii sînt presupuși că au trebuințe sexuale, de aceea se jertfește lor la temple și virginitatea fetelor celor mai frumoase. Se înțelege că zeii se mulțameau cu partea spirituală a lucrului, lăsînd partea materială pe sama preoților. Mai tîrziu fetele jertfite se prefac în călugărițe din cari se nasc fiii de zei, ca Romulus și Remus din poveștile romane. Pînă acuma s'apăstrat obiceiul de a numi pe călugărițe *miresele Doamnei*, deși după dogmele actuale ale creștinismului acest nume nu mai are înțeles.

Conta se deosebește de H. Spencer și de alți filosofi, cari cred că credința în zei și cultul lor s'au născut din cultul strămoșilor și crede că această părere ieste adevărată numai în parte. În adevăr, zice D-sa, triburile înainte de întemeerea regatelor se cred urmașii unui singur om, cunosc un strămoș comun, dar nu-l adorează, cel mult se feresc de a mîncă animalul în care se presupune că strămoșul s'a întrupat, dar alt cult n'au pentru dînsul. Zeii, după Conta, s'au născut din cultul pentru eroii întemeetorii de regate și fiind că asemenea regate s'au întemeat și înainte de întemeerea familiei, urmează că zeii și cultul lor n'au putut să se desvolte numai de cît din cultul strămoșilor.

Perioda idolatriei se caracterizază prin credința că sufletele morților se deosebesc prin putere și rang întocmai ca și oamenii. Numărul zeilor merge tot înmulțindu-se, dar zeii tot sînt muritori ca și sufletele ordinare.

(Va urmà).

I. Nădejde.

JUDECATA.

(Anecdotă populară).

Un biet om sărac o dată, care-un frate-avea bogat.
Putred chiar de bogăție, cu-al seu frate sa'mpăcat
Ca la iel la plug să umble și să-i dea și lui ca plată
Plugu'n urmă ca să-și are și la dînsul vr'o bucată.

Deci i-a dat să-și are plugul și de grij'—apoi i-a dat:
„Nu cum-va să-l strici! Ia sama; căci prelegea mea te bat,
„Ori te dau pe vieată'n ocnă, ca pe-un hoț. Ți-o spun cinstit.“
„— Nu te teme! „Atunci respunse al său frate și-a pornit
La arat.

Pe plug plătise. Pentru iel a fost muncit,
Dar uitase-acum. În sine, vesel, mîndru, fericit
Se credea. Credea-că plugul ca un dar i-a fost venit.
Incepù voios să are, înse ieată s'a 'ntîmplat
Ca să-i pîeară-un bou pe brazdă. Dînsul groznic supărat
La bogat să-i spună-aleargă, întîmplarea ne-asteptată
Iear bogatu-n scurtă vorbă zice: „Hai la judecată!“
Au plecat.

Printr'o pădure, care'n cale le venea
Cel sărac, mergînd, din frunze de pe jos mereu strîngea
Niște mere pădurețe ce din toamn'-au fost căzut
Din copaci. Ierau mulțime, căci un sin și-a fost împlut
Și mîncă. Dar ieată 'n urmă tot mergînd li s'a 'ntîmplat
Să'nserveze și pe noapte s'au oprit la popa 'n sat.

Pe chiabur la masă popa să mînce l'a chiebat,
Iear săracul mort de foame adormi de toți uitat . . .
Peste noapte înse foamea ajungîndu-l l'a trezit
Și 'ncepù și iel să roadă de nevoie necăjit
Pe'ntuneric pădurețe, căci atît a fost găsit.

Tot mîncînd, de la o vreme, preteasa cum dormea
Se trezi și tot într'una auzîndu-l cum rodea
Îi veni se vede poftă și sculîndu-se a întrebat:
„Ce mîncă. ?“

„— Iea scumpeturi,“ zise omul înciudat,
Căci mîncare de eu sară n'a voit să-i dea și lui.
„— Dă-mi, te rog, să gust de poftă.“ — Iamă mai puneți pofta în cuiul!
Mai cerut'a preteasa, mai apoi l'a mai rugat
Dar să-i dea n'a vrut nici unul, singur toate le-a mîncat,

Demineată cînd porniră, popa hai și iei cu iei
„— Hai și ieu la judecată, să mă judec. Ce mai vrei?“
Zise popa cu minie către omul cel sărac:
„Mi-ai făcut atîta scîrbă. Am să-ți vin ieu, las, de hac.
„Cînd mîncai mai astă noapte, preoteasa ți-a cerut
„Ca să-i dai și iei de poftă, dar tu badeo, nu, n'ai vrut.
„Iei! Acum ce fac? Ian spune-mî!, Preoteasa mi-a pierdut?.

În sfîrșit grozav muștrîndu-l au plecat apoi tuș-trei
Tot rîcnind spre judecată și sfîdîndu-se 'ntre iei.

Ajungînd un pod să treacă, vîd în glod un om șezînd
Cu-o căruță și cu-o ieapă înglodată năcăjînd,
Ca s'o scoată. Deci văzîndu-i omu'n grabă zise: „Stați
Și veniți vr'o leacă'n coace, oameni bunî de m'ajutați.“
Nici chiaburul, dar nici popa nu s'a dus, ci s'a găsit
Numai cel sărac s'ajute, și-a plecat, a năcăjit
Tot sucînd la deal la vale, pînă'n urmă a nimerit,
Căci trîgînd de coadă ieapa, rupt'a coada în sfîrșit.
„— Stați tîlhariu ce iești!.. de-odată începî rîcnind a-i zice
„Cel cu ieapa. Uite hotul!... Cum, de ce veniți aice?
„Să-ți bați joc, măi badeo? Spune, ris să-ți faci de lucrul meu
„Ian așteaptă, las pe mine, osîndite-ar Dumnezeu!..
„Căci, te pun ieu, las, la dubă, cît îi fi să pomenești,
„Să te 'nveți ați face, badeo, ris de lucruri omenești.
„Hai! Să mergi la judecată.“ Apoi zise și-a plecat
Înainte acum trei pîrșiși și c'un singur vinovat.
Deci de-așă ciudate lucruri, vinovatul, și de teamă
Că-l vor da pe vieață'n ocnă, hotări să-și facă samă,
Și precum pe-un mal de baltă mergeau toți pe drum, plecă
Tot o fugă și de-odată să se'nnece s'aruncă.
Dar sub mal, un biet călugăr slab, bătrîn ședea cinchit
Și undea la pește. Dînsul drept în spate i-a sărit
„— Valeu: strig'atuncî bătrînul. Spînzurat nebun ce iești
„Nu-ți găsiși pe-aiurea jocuri? Ai venit să mă turtești?!..
„Haide-acum la judecată să te'nvăț ieu joc a-ți bate
„De-un bătrîn.... Să vîd în lege zice ca să-mi sari în spate!..
Și vorbind astfelîu cu'ncetul s'a urcat pe mal în sus
La ceilalți ș'apoi cu toți au plecat din nou s'au dus,
Povestîndu-și pîn la unul cum au fost și ce-au pățit.
„— Să-mî mîncî tu scîrbă boul?!“ strigă unul amorțit.
„— Să-mî rupi coada iepei, cine?“ Las că mergi tu la'nchisoare
Strigă altul— Popa zice „Nu mai vezi de astă-zî soare,
Ci la ocnă mergi de-adreptul, fiu al ghienei blăstemat,

„Căci să-mi faci necinste mie, om cu dar... ai cutezat...
„—Și să-mi sari și mie'n spate; cel bătrîn și iel zicea.“
Vinovatul înse'n urmă pietre 'n sinu-și grămădea.

Ajungînd la judecată începură toți să spună.
Vinovatul cam la ușă stă tăcut și'n pietre sună,
Peste sîn bătea cu mîna și din ochi mereu făcea
In spre cel ce da dreptate, care 'n minte-i socotea
Că vr-o pungă-i tot arată, ș'ascultînd pe toți de rînd
Intrebă și iel la urmă, cam chiorîș la iei cătînd
„—Ei ș'apoi ce vrați?.

„—Dreptate; căci ne-a fript ne-a calicit!
„Mi-a ucis un bou și boul ca să-l cumpăr am muncit
„Mai un an cu carul singur și cu boii.

„—Dar aseultă,
Dă un car cu boi și haide nu mai face vorbă multă,
Să muncească iel cu dînșii și să-ți faciă boula loc.

„—I! hi! hi!... La naiba, lasă!.. nu-s așa de dobitoac
„Să-mi dau munca mea din mîna...

„—D'apoi ieu cu ieapa mea?
„—Dă, să-ți pue altă coadă, cum va ști ori cum va vrea

„Legea noastră, uite, spune... Cluj

„Cînd s'ar face vinovat

„Cine-va cu-o stricăciune

„Să direagă ce-a stricat.....

„—Inse ieu cu preuteasa cum rămîn?

„—Dar ce mai vrei?..

„Asta-i legea . . . . .

„—Blestematul! Osîndi-l'ar!... Alelei !!..

„Nu mai voîu nemic...

„—Cu mine hotărîți acum ceva.

„Mi-a sărit acesta 'n spate...

— Mergi de-i sari și Dumneata..

Deci luîndu-și toți dreptatea au plecat, In urmă însă
Al dreptăței om scoboară de pe jilt cu mîna 'ntinsă
Ca pe cap să netezască pe pârîtul vinovat
Zicînd: „Vezi cu cîtă trudă am ajuns de te-am scăpat!“
„—Ai făcut destul de bine, căci scăparăm amîndoi.
„De-mi dădea cum-va pedeapsă, te loveam cu acești pietroi.

T. D. Speranță.

La un articol din „Vocea Adevărului“.

Noi cari în atâtea rînduri am vorbit despre chestiunea femeii, cari am arătat atît cusururile cît și însușirile bune ce le are, cu un cuvînt, noi care am tratat chestiunea femeii cu sînge rece, dîndu-i dreptate acolò unde are, tîind ea în carne vie acolò unde dreptatea nu ieră cu ieia; credem de datorie a arătă cetitorilor, orî unde ni se ivește loc, cît sînt încă de multe și mari prejudițiile despre femei și mai cu samă de cîtă puțină considerație omenească se bucură, și tot odată cît sînt barbații de iertători pentru ieii, cum vād de lesne gunoiul din ochii femeii și birna din a lor nu o vād.

E vorba de un articol numit „Fiziologia cāsătoriei“, articol cārui i-ar șede bine să stea în un jurnal turcesc ori chinezesc. Se poate ca autoriul să-l fi plagiat din vr'un asemenea ziar, căci mirose de departe a fi ieșit din creerii unui pașă.

Autoriul acestui articol ține cu îndărătnicie să arăte că fetele în internate deprind felurite lucruri necuviincioase, că, acolò se deprind a face amor una cu alta, și capătă așa felu de caracter în cît măritînduse să fie necredincioase bărbaților. Ceea ce e înse mai caraghioz e sfatul ce să dă acestora, să-și păzască bine femeile ca nu cum-va să fie înșelați, chiar a doua sau a treia zi după cununie.

Ieu nu voiū să apar că internatele de fete sînt bune, că nu dau o direcție rea și că de am scormoli mai adînc nu am găsi lucruri destul de urîte. Dar voiū adăugi că cele de băeți sînt mult mai corupătoare, și că prin urmare băeții merg eu corupția mult mai departe, căci dacă fetele fac amor între ieie, băeții nu sînt mai detreabă. de. ex: Știu un internat unde au obiceiū ca sîmbăta, să facă bal și cei mai tineri să fie dame iear ceial-alți cavaleri: aceștia din urmă dau celorlalți bomboa-

ne, și le fac curte; ba ceva mai mult chiar sub Directorul se zice că are câte un „favorit“, doi. Dar, ce să mai zicem de alt internat, unde băieții avură nerușinarea, să meargă la Director și să pretindă că „iei sînt băieți mari și prin urmare trebuie să aibă slobozenie de a ieși din internat,..... sau voește Dl. Director ca ieși să alerge la alte mijloace?!“

Ce e dreptul fetele n'au mers încă așa de departe. Iar cînd e vorba că bărbatul să-și păzească femeea, nu e laudă de se mai găsesc încă azi bărbați cari să se îndeletnicească cu asemenea lucru. Cu vre o jumătate de veac în urmă poate ieră bun sfatul. Da să înturnăm fila, cum va păzi femeea pe bărbat? Căci bărbații sînt mai des vrednici de pază! Ori crede autorul că nu-mai bărbatul e liber și stăpîn pe faptele sale? Atunci să-i fie de bine, nu mai trebuie vorbă.

Frumoasă mîngiere pentru un bărbat, care va ști că femeea lui e credincioasă multămită pazei lui celei bune! Inchipuiți-vă un bărbat care e pindaciul femeii sale, care o observă la fie-ce pas, la fie ce căutătură, care dacă vrea să fie logic trebuie că mergînd de a casă sau să o ia cu iel sau să o încuie în odaie, (ce e dreptul am auzit și de un așa feliu de bărbat, adevă care încuie femeea în odaie, dar numai de unul, și cu toată încrederea ce am în persoana ce mi-a spus, tot nu-mi vine a crede). Ce mai odor trebuie să fie și o credință păstrată prin lăcși! Cu un cuvînt „om de treabă în casă pistică“ Dar se vede că acei bărbați nu știu că se găsesc mijloace de a înșela, numai dacă ieste voință și tocmai iei cari se cred mai sîreți și mai în siguranță sînt cei mai degrabă înșelați.

Ce păcat, că autorul n'a propus introducerea eunucilor, căci aceștia sînt neprețuiți pentru asemenea bărbați.

Nu înecătorile, nici paza ori frica, trebuiesc pentru credința casnică, ci iubirea singură e de ajuns și nu o va învinge nemică pe lume, pe ica trebuie să

o caute atît bărbații cît și femeile în căsătorie, dacă vor să fie fericiți. Atuncia nu numai că povețele date de „stimabilul“ autorii, vor fi de prisos, dar nu vom vedea nici despărțenii, nici bărbați ori femei înșelate. Lucrurile spuse de D-lui nu mai sînt bune nici pentru țara turcească, cu atît mai puțin pentru cea românească. Iată idealul autorului: „O fetișoară crescută a casa de o mamă sau de o mătușă virtuoasă, bigotă, amabilă sau plină de mângăieturi; o fetișoară, ce n'a călcat nici o dată pragul casei afară, fără a fi acompaniată de cineva a căreia copilărie ostenitoare s'a oboșit de munca atît de vană, care nu cunoaște nemic nici însuși teatrul, ieste una din acele comori ce le află cineva ici colea, prin lume.“

Ce mai ideal! Ce mai educație! Spun drept, că n'ași fi crezut că s'ar găsi cineva să-și închipue asemenea educație, dar încă să scrie nici n'am gîndit. Ce mai educație științifică, ce mai morală, va căpăta o fată de la o asemenea babă!?

Noi înse putem încredința pe Dl. autorii, că o asemenea fată va fi mai ipocrită și mai necredincioasă de cît una de acestea de azi. Și sîntem siguri că bărbatul, care va avea *fericirea* să ia o asemenea *fetișoară*, va putea fără grijă să se întrecă cu cel mai încornorat cerb.

Nu e înse de mîerat; mai întăii cunoaștem relele și pe urmă leacurile, și e greu ca cineva să nimerească de o dată, sîntem de obicei fetișisti și credem că ceea ce ne-a ieșit mai întăii înnaite de a ni se întimplă reul aceea e *pricina* și că poate nimicind-o vom ieși mîntuiți. Să nădăjduim înse că cu timpul și prin discuție vom reuși a discurgea de atari idei, mințile acelor ce mai cred încă asemenea lucruri.

Sofiea Nădejde.

Toderică plagiat de C. NEGRUȚI

de pe

Federigo al lui Mérimée

FEDERIGO

par

Prosper Mérimée

(după o poveste neapoliteană)
1829.

TODERICA

(poveste)

de

Costachi Negruți

(Publicată pentru întâia oară
în Propășirea)
1844.

Moto, cinci rînduri (ne luate de la Mérimée). Apoi următoarele trei de la început alcătuite tot de C. Negruți.

Pe cînd trăea Statu-palmă Barba-cot, și în Academia din Podul-Iloaei da lecții vestitul dascăl Picală și Pepelea...

Iera în Iași un tînăr boerănaș cu numele *Toderică*, frumos și bun la inimă, dar desfrinat cît se poate, pentru că-i ierau dragi cărțile, vinul și femeile. Nu se spoveduise de cînd ieră și se ducea la beserecă numai ca să vadă pe cele frumusele.

Și așa mai departe afară de schimbări cerute pentru a localiza: ba chiar unele schimbări strică, precum în bucata de mai sus lăsarea afară a cuvintelor *surtout le jeu*: căci iubirea jocului este totul aici.

A doua zi Sfinții călători adunîndu-se în tindă împreună cu gazda, Domnul nostru a zis

Il y avait une fois un jeune seigneur nommé Federigo, beau, bien fait, courtois et débonnaire; mais de moeurs fort dissolues, car il aimait avec excès le jeu, le vin et les femmes, surtout le jeu; n'allait jamais à confesse, et ne hantait les églises que pour y chercher des occasions de péché, etc. etc.

Le jour suivant les saints voyageurs étant réunis dans la salle basse avec le maître du

Jogis, Jésus Christ dit à Federigo ;

—Nous sommes tres contents de l'accueil que tu nous a fait, et voulons t'en récompenser. Demande-nous trois grâces à ton choix, et elles te seront accordées ; car toute puissance nous a été donnée au ciel, sur la terre et dans les enfers.

Lors, Federigo tirant de sa poche le jeu de cartes qu'il portait toujours sur lui :

—Maitre, dit-il, faites que je gagne infailliblement toutes les fois que je jouerai avec ces cartes.

—Ainsi soit-il dit Jésus-Christ. Mais saint Pierre, qui était auprès de Federigo, lui disait à voix basse :

—A quoi penses-tu, malheureux pécheur ? tu devais demander au maitre le salut de ton âme.

—Je m'en inquiète peu, répondit Federigo.

—Tu as encore deux grâces à obtenir, dit Jésus Christ.

—Maitre, poursuit l'hôte, puisque vous avez tant de bonté, faites, s'il vous plaît, que quiconque montera dans l'arangeur qui ombre ma porte, n'en puisse descendre sans ma permission.

—Ainsi soit-il ! dit Jésus Christ. A ces mots, l'apôtre saint Pierre, donnant un grand coup de coudé à son voisin :

—Malheureux pécheur, lui dit-il, ne crains-tu pas l'enfer réservé à tes méfaits ? deman-

lui Toderică : Sintem prea mulțămîți de primirea ce ne-ai făcut și vrem să-ți răsplătim. Drept aceea cere-ne trei lucruri ori cări vrei și ți le vom da, căci toată puterea avem în ceriți, pe pămînt și în iad.

Atunci Toderică scoțind din buzunariți cărțile ce le purtă tot-deăună cu iel.

—Doamne, zise, fă să cîștig de cite ori voiți jucă cu cărțile acestea.

Bine, response Mintuitoriul. Sf. Pietru, care ieră lingă Toderică, i-a zis încet : Nebunit'ai păcătosule ! cere vieața de veci și iertarea fărdelegilor tale ?

—Nu-mi prea bat capul de aceasta, zise Toderică.

—Mai ai două lucruri de cerut zise Domnul norstu.

—Doamne, urmă gazda, fiind că iești așa de bunisor (?), fă, mă rog, ca cine se va sui în pârul acest care umbrește usă mea, să nu se poată coborî de nu voiți vrea ieu.

Fie așa ! zise Domnul. Auzindu-l Sf. Apostol Pietru nu-l mai putu răbdă, deci ghiontindu-l cit ce putu cu cotul :

—Păcătos nătîng și îndărăt-nic i-a zis, au nu te temi de iadul ce iese gătît pentru nele-

de donc au maître une place dans son saint paradis; il en est temps encore...

— Rien ne presse, repartit Federigo en s'éloignant de l'apôtre et Notre Seigneur ayant dit:

— Que souhaites-tu pour troisième grâce?

— Je souhaite, répondit-il, que quiconque s'assiéra sur cet escabeau, au coin de ma cheminée, ne puisse s'en relever qu'avec mon congé.

Notre Seigneur, ayant exan-
cé ce vœu comme les deux premiers, partit avec ses disciples, etc. etc.

— Nous te croyions perdu pour jamais, s'écria, *don Giuseppe* on assurait que tu t'étais fait ermite.

— Et l'on avait raison, répon-
dit Federigo.

— A quoi diable as-tu passé ton temps depuis trois ans qu'on ne te voit plus? *Demanderent à la fois tous les autres.*

— En prières, mes très chers frères, repartit Federigo, d'un ton dévot; et voici mes *Heures* ajouta-t-il en tirant de sa poche le paquet de cartes qu'il avait précieusement conservé. etc. etc.

giuirile tale? cere zieu-ți la stă-
pînul un loc în sfiatul său Raiu
mai ai încă un lucru....

*Teopofese, dă-mi pace și-ți caști
de treaba dumitale, îi* respunse
Toderică fugind de lângă Apos-
tol, și domnul nostru întrebîn-
du-l care iese a treia a lui
carere.

— Ași vrea, zise, ca cine se
va pune pe scăueșul est de
lângă gura cuptoriului să nu se
poată scula până nu voiă vrea
eu.

Amin! zise Mintuitorul și lă-
sându-i ziua bună se duse cu
Apostolii, etc. etc.

Gîndeam că te-ai prăpădit, i-a
zis *Andronachi Zimbolici*: au-
zisem că te-ai făcut sehastru.

— Așa iese, respunse Toderică.

— Ce dracu ai făcut de trei
ani de cînd nu te vezi?

— Am petrecut cu postul și cu
rugăciunile, fraților! Și ieată
modifesele mele, adause, scoțind
din buzunariu cărțile.

Iată acumă convorbirea lui Toderică—Federigo cu Moartea, care nu se pușă scoberi din pom.

— Ah! Federigo, tu m'astrom-
pă, s'écria-t-elle: je suis main-
tenant en ta puissance; mais
rends-moi la liberté, et je te

— Ah! Toderică m'ai înșelat
strigă. Văd că sînt în puterea
ta. Dă-mi drumul, și-ți voiă
mai da zece ani de viață.

promets dix ans de vie.

— Dix ans ! voilà grand' chose ! dit Federigo. Si tu veux descendre, ma mie, il faut être plus libérale.

— Je t'en donnerai vingt.

— Tu te moque!

— Je t'en donnerai trente!

— Tu n'es pas tout à fait pau tiers.

— Tu veux donc vivre un siècle ?

— Tout autant, ma chère,

Federigo, tu n'es pas raisonnable.

— Que veux-tu ! j'aime à vivre.

— Allons va pour cent ans, dit la Mort, il faut bien en passer par là.

— Zece ani! mare treabă! zise Toderică : de n'ai poftă se putrezești în copac draguță, trebuie să fii mai darnică.

— Ti-oiu da două-zeci.

— Mă jeli în ris.

— Ti-oiu da trei-zeci.

— Inca mai ai mult până mi-ajunge cu tirgul.

— Ce pirdalnicul ! Vrei să trăești o sută de ani ?

— Tocmai acum ai nemerit, iubito.

— Toderică n'a minte.

— Poate ; dar mi-i drag a trăi.

— Fie o sută de ani, zise Moartea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iată și sfârșitul

Passé encore pour toi, dit-il à Federigo : mais ces douze âmes que l'enfer réclame, je ne saurais en conscience les laisser entrer.

— Eh ! quoi ! Seigneur, dit Federigo, lorsque j'eus l'honneur de vous recevoir dans ma maison n'étiez vous pas accompagné de douze voyageurs que j'accueillis, ainsi que vous, du mieux qu'il me fut possible ?

— Il n'y a pas moyen de résister à cet homme, dit Jésus Christ, Entrez donc, puisque vous voilà ; mais ne vous vantez pas de la grâce que je vous fais, elle serait de mauvais exemple.

Bine treacă pentru tine, i-ă zis; dar sufletele aceste ce sînt drepte ale Iadului, mi-e nuștia cum să le primesc.

— Doamne! zise Toderică, cînd am avut cinste a te primi în casa mea, ierai întovărașit de doi-spre-zece călători, și ieu v'am primit pre toți și v'am găzduit cum am putut mai bine,

— Nu-i chip de a o scoate la capăt cu omul acesta, zise Domnul nostru cu un zîmbet îndurătoriu. Haide întrați, de vreme ce ați venit, și ieroc că mi-a găsit în chef bun, altmînd trecea n'ași îngădui un lucrul care poate da pildă rea.

Deosebiriile între amîndouă srierile cum am spus vin din localizare. Mai vedem ca unele părți, ca întîmplarea cu *Căpeaua* și cu *Cerber* s'au lăsat, căci trebuia scoasă mitologia păgînă. Une locuri localizarea s'a făcut reu, precum la istoriea cu scaunașul, pentru că la noi nu șed oamenii în vatră pe scaun, se vede că în Italia vor fi avînd vre un feliu de *căminuri* așa că putem înțelege cum moartea ședea pe scaun și ieră arsă de focul din vatră. C. Negruți n'a luat aminte la acest lucru. Istoria cu crucea făcută pe ușa iadului ieste luată dintr'o poveste populară românească, în care se vorbește de unul care se apucase să facă beserecă în Iad.

Dacă oameni ca *C. Negruți* și *Alexandri* plagiază, ce se mai zicem de literatura noastră!! Are dreptate D. Alexandri cînd zice că spiritul și talentul lui C. Negruți are mare asemănare cu al lui Mérimée, cel puțin pentru *Toderică* sîntem acum bine încredințați!

BCU Cluj / Central University Library *Verax.*

BETIVUL.

[Monolog].

- „O! Halal! Ce dulce-i somnul! Cît de lin, ușor îmi bate
„Prin fereastră vîntul nopței recoros și sănătate
„Îmi aduce 'n trup. Ce-i dreptul!.. Sfîntă-i vorba... nu știu, cui
„Niciuirea nu-î fêrice omul ca la casa lui.
„Sed colea, mă'ntind pe-o coastă, dorm, mă culc, mă scol cînd vreu.
„Făr de grija.....
„Na-ți-o bună!... Stă! La dracul! Unde-s ieu?
„Na, na, na! Colea cu mîna dau de-un mial, pe iew îmi pare
„Dau de altul. Ici o piatră, mai 'nainte o baltă mare
„Și copaci mai vād. La naiba! Nu visez ieu?.. Parcă-s treaz,
„Dar la mine acasă pietre nu-s, nici maluri nu-s, nici ieaz.
„Ian s'apriud apoi lumina!... Dar de-aprins!! Degeaba cat,
„Nu găsesec nemic. Ba, uite! Doamne sfînte!.. S-îmbracăți..
„Unde-s ieu? Acum mi-i frică să mă scol...
„Aici-s, afară...“

„Inse, cînd aici venit'am, nu știu. Unde-am fost asară ?
„A !.. Pricap. Mi-aduc aminte, știu. Asar'am petrecut
„Cu Ciubuc, cu Friș cu alții.... Inse cum de s'a făcut
„De-am ajuns aici?....

Beția, obiceiul greșit, prăvește,
„M'a trîntit în șant, sub garduri. Păcatos ce sînt !... Gîndește
„Dacia nopței întunerec n'ar fi singur să'nvălească
„Mișelica-mă, să m'ascundă de privirea omenească
„Cum ascunde-atîtea rele, ași muri... și-ași vrea mai bine
„Chiar să mor de cît vr'o dată să pătesc așa rușine.
„Inșii cei cu care-asară am șezut și-am petrecut,
„Mi-ar fi zis mișel... Dar alții, far de vorbă-ar fi urezut
„Că-s bețiv. Bețiv ? ! !....

„In spate mă cam strînge-un junghiu îmi pare.
„Se'nțelege. În șanturi noaptea... Ce plăcute bunuri are
„Darul ista ! ! Nu-ți ajunge că de ris curat te face
„Ha te duce și la groapă, și-ai sfîrșit'o. Vezi ? Îți place ?
„A marit, marit..... Dar cine ? Un bețiv. Poftim gîndește,
„Un bețiv ! !....

„Bețiv în viață pretutindeni te numește
„Și bețiv te cheamă în lume pîn te pune și'n pămînt,
„Și la groapă tot aceasta ți se spune drept cuvînt.
„Nu ! Destul ! Aceasta fi-va pentru cea din urmă dată.
„Nu mai beu de azi înainte, zeu, mă jur, în viața toată.
„Să mă fac de risul lumii... Las că dacă-i să vorbească
„N'am cuvînt orbește lumii să mă zică. Căci socotesc
„Că chiar lumea, cît de lumii căm greșeste cite-o dată....
„Ha, ha, ha ! Ce-ar zice lumea cînd i-ași spune că se'mbată ? !..
„D'apoi, dă ! Să-i zic că-i trează, cînd o vezi că biigueste ;
„Ieu, bețiv, că sînt, îmi zice. Pentru ce ! ? Să vad și ieu,
„Ce păcat așa de mare fac în lume, dacă beu ? !
„Spune, na, de-ți vin cuvînte ! ! Nu lucrez nimic, vei spune,
„Mă protestesc. Așa ! ! Și-acestea zic că-s drepte, zic că-s bune.
„E păcat, păcat, că omul în pămînt să lese toate
„Pentru-un gust al său cînd alte mai de samă lucruri poate
„Să lucreze.... Dar eu cale-i să mă iea poftim pe mine
„Și bețiv să-mi zică hojma, și la gură cite-i vine ? ..
„Și de ce ? De-atîta numă, căci sînt fac un gust al meu
„Cite-o dată cînd îmi vine, căci îna pîn, mă rog, și beu ? !..
„Ce comedii ! D'apoi bine, ce ce veșnic cit trăsesc
„Numai limba păstrească ca s'o. Învete necăjesc
„Lăstău total, tot de-o parte, de cît măie s mai de samă ? !..
„Nu-i un gust ciudat și-acele ? Apoi spui-mă cum se cheamă ? !..
„Nu-s bețivi ? !.. Ori cei ce numai broaște cată, necăjesc

„Și le spintec și le taie, singur numai căci voese
„Ca să vadă broaște multe, nu-s bețivi?

Orî ceî ce cată

„Numai leacuri pentru boale cît trăesc în viața toată
„Lasă'n lume totul baltă șed și lucră necăjesc
„Doctorii să facă bune. Inse ce ne folosese
„Cu necazul lor: căci omul des se'ntimplă de boalește
„De necaz prea mult, de foame, ciad mai drept e că-i lipsește:
„De mîncare, odihnă, aer, iear' nu leacuri.....

Cîți mai sînt,

„Cît de mulți pe care numai singur gustul pe pămînt
„Ii domnește!.. Oare-aceia nu-s bețivi?.. Să-mi spuneți mie,
„Gust de muzică, gust de baluri, gust și gusturi nu-s beție
„Nu-s bețiv! Dar ce-s? La naiba! N'ai putea să-mi spui anume
„Ce mîncare-s? Ha? răspunde! Orî de ce sînt bunî pe lume
„Ceî ce știi ceva să faci, dar alta-i? Astfeliu fie
„Cel ce numai păserește a 'nvățat și-atîta știe.
„C'ar putea să creadă'n pace, de-ai cercă vr'o dat'ai spune:
„Că măslinea ieste-un pește, peștiu... fructe, bob, alune?...
„De-ar ști toți atîta numai, ce-ar mai fi!.. Curat, hăram
„Că-și mai dau de oameni nume!..

BCU Cluj / Central Un „Am un gust și ieu. Îl am.

„Vreu să beau. Și beau, ce-i dreptul. Inse ș'apoi dacă beau.
„Nu-mi beau mintea. Beau, că-mi place, dar sînt om la locul meu.
„Cînd simțesc că nu-i de glumă, las ieu totul n'ai habar
„Intr'o clipă-s în picioare și sînt gata'n foc să sar.
„Pot să-mi apăr dreptu'n lume, dreptul meu și țara mea,
„Nu-s vîndut la nime's slobod și de-aceia, beau. Voiu beau
„Cînd e timp să beau. Să-mi zică lumea toată ce va vrea,
„Că-s bețiv, mișel... Să fie!.. Sînt bețiv dar sînt în stare
„Zile 'ntregi să răbd de foame, ger să sufar, ploî, ninsoare,
„La nevoie. Inse astă-zi cînd toți beți sînt, n'am ce face
„Beu și ieu să-mi uit necazul, mai virtos că chiar n'ai plăc.
„Căci prin capu-ți cite gânduri îți mai trec pe cînd ieși în zî
„Cînd n'ași beau mai știî, la dracul, ce-ași mai face de na..."

„Hiph!... Sughit. De ce? De sete? Da, de sete negreșit.
„Hai să beau căci parcă singur sînt bețiv? Am mai găsit
„Mîr și sute. Căci în cale de-mi vor zice că sînt bat
„Pot să-mi zică 'n toată voiea. Numai vinul m'a 'mbătat,
„Nu mîndria, nici argintul. Iear de beau, ce beau plătesc
„Cu sudoarea mea, cu munca, nu beau lucru omenesc,
„Mișelește. Știi ieu însu-mi că s'o duci într'o beție
„Zi și noapte e rușine, e păcat e mișelie.

„Nu voiți înse chiar bețivii de bețiv să-mi deie nume,
„Căci de-î vorba pe porecle pot să spun și ieu că'n lume
„Sînt bețivii mai toți de-a rîndul, dacă-ți place, hotărit....

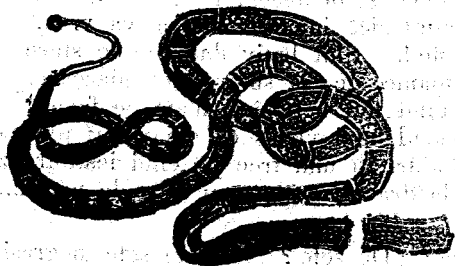
„Dar destul acum, la naiba, tot răcnind mă doare'n gît
„Și cam greu la cap îmi vine. Inse nu știu nu'nțeleg
„Ce-î pricina. Cred că-î bine să mă duc, să mă direg
„C'un pahar de vin de-o dată. Ce să fac? Să beu cînd pot.
„He-pti ha!!.. Stărnut. De bine!!.. Asta-î semn de chef, socot.

Th. D. Speranță.

Teniele

(*Cordelele sau panglicile*)

Maî întăi voiî vorbi despre *Tenia solium*. Aceasta
ajunge une-orî lungă de șapte sau chiar de zece metri,
dar de obiceiî nu trece peste doi sau trei. Trupul ieî
îeste lat și subțire, pentru aceasta a căpătat viermele
numele de *cordea* sau *panglică*. Trupul îeste format din

7 sau 8 sute de bu-
cățele late și prin-
se unele de altele,
cari sînt foarte mici
între cap și trup,
acoló unde zi-
cem că îeste gîtul
deși î n adevăr te-
niea n'are gît ci
numaî o parte mai
subțietă î n apro-
piere de cap. Bu-
cățelele cele de

la sfîrșitul trupului sînt maî mari de cît toate și ajung
până la un centimetru de lungî și ceva maî puțin de
late. Capul cum se poate vedea î n figura alăturată ie-

ste înflătat ; observîndu-l bine cu o lupă sau cu microscopul îl vedem că ieste înarmat cu patru ventuze (zbanțuri) și cu vr'o 26 de cîrligele așezate în două cercuri paralele. Prin ventuze și prin cîrlige se lipește cordeaua de păriletele mațelor omului. Fie-care tenie ieste tot odată bărbat și femee, în fie-care bucățică se află ghinduri cari fac ouă și ghinduri în cari se lucrează materia cu spermatozoari cari intrînd cîte unul în fie-care ou, îl fac în stare de a dă naștere unei cordele. Bucățelele de la sfîrșitul trupului se deslipesc mai întăiū, pentru că într'insele se coc mai întăiū ouăle. La tenii începe a se formă puiul în ou chiar înaintea de a fi ajuns unde-va afară, ci chiar în bucățică. Aceste segmente sau bucățele coapte se dau afară din om și ajung pe cîmp, pe gunoaie, etc. trăesc cît-va timp o viață deosebită apoi putrezesc și ouăle se împrăstie pe pămînt.— Dacă vre un porc înghite un segment plin de ouă sau numai cîte-va ouă gozăind prin necurățeniū, tocmai atunci începe viața mai departe a puiului închis într'insele. Coaja ouălor se topește în sucurile cari lucrează la mistuire și embrionii rîmîn slobozi în mațele poreului. Embrionii au trupul acoperit cu niște prelun-giri în formă de perii și la cap niște cîrligele șese sau patru la număr, prin ajutoriul cărora sparg părileții mațelor și ajung în sînge, care-i duce în vre un organ precum în creeri, în plămîi, în maiū, în mușchiū sau chiar în grăsime.

După ce s'au așezat în vre un loc se petrece o schimbare neașteptată într'inșii: își pierd cîrligele se învălesc într'o coajă de materie și se prefac într'o beșicuță plină cu liquid. Aceste beșicuți sînt mari cît haliciul de plumb și negricioase la culoare. Zoologii vechi și Domniū Năneanu, Mihali, și alții de pe la noi chiar acuma îi pun în altă grupă de viermi foarte îndepărtată de a cordelelor ! Acuma se știe și nimene dintre învățați nu se mai îndoiește că *cysticerii* (beșicuțile descrise) sînt făcuți din ouăle teniilor, numai

unor profesori de științele naturale de pe la noi le iese îngăduită asemenea neștiință, mai mult încă cărțile lor plagiare de pe manuale franțuzești învechite și umplute încă de greșeli nesfârșitoare în scrierile franțuzești se aprobează de Domni miniștri, se întrebuințază prin școli și se scot ediții peste ediții. Frumoașă de tot și încurajătoare privesc pentru tinerețea iubitoare de învățătură!! În limba unor oameni plini de focul sfânt al patriotismului (?) a levii în asemenea nutilități, a arată lipsa de săvârșită de știință și de metodă a cărților ce scot cu atât de puțină rășină și grijă, înșamună a lov. în puținii bărbani cari lucrează la ogorul culturii noastre naționale! Credem că numai Dl. le-nescu, ca unul care face parte din această cinstită bandă de scriitori de monstuoziități va fi de părere că critica noastră nu iese folositoare.

Dar, să ne întoarcem la *cysticerci*! Dacă am lua mai bine sâma, am vedea că pe perețele beșicutei se face o gropicică (rar mai multe), care se tot adâncește și samănă cu o fântână, în fundul acestei fântâni se pot vedea patru ventuze și 26 de cîrligele așezate în două cercuri paralele. Dacă am presupune că această îngropătură a peliței care formează învălișul beșicutei, iese împinsă în afară atunci vom vedea un cap de tenie de care se va ținea o beșică plină cu lichid.

Așa dar *cysticercul* cuprinde un cap de tenie, iese tenie sub o formă ciudată. Sub această formă stă, pînă ce omul de pildă mănincă organele în care se află, dacă nu s'a luat aminte și nu s'a fiert sau fript bine carnea ori slănina, atunci *cysticercul* viu ajunge în stomah, acolo i se topește beșica și rămîne numai capul de tenie, care merge în intestinul subțire și se lipește cu tărie de perete, începe a se hrăni absorbind din mîncări mistuite ce trec pe lângă dinsul și anume prin pereții trupului, prin piele, căci cordelele n'au nici gură, nici mațe. Capul de tenie se preface fără multă întîrziere în tenie, crescînd și înmulțindu-și seg-

mentele, cele mai tinere bucățele se fac la așa numitul gît, și tot cresc și se îndepărtează pînă ce se formează lanțul de segmente numit tenie.

Une-ori se întimplă că ouăle teniei să se desvolte chiar în mațele omului și atunci embrionii străbat și se așază în organele acestuia prefăcîndu-se în cysticerci. De multe ori poate să nebunească cine-va din pricină că i s'au dezvoltat cysticerci în creeri. Prin urmare îndată ce are cineva cordea, trebuie să se arăte la doctori și să nu se lese pînă ce nu vor omări-o și scoate cu desăvîrire.

Tenii asemenea acestor descrise mai sus se află la o multime de animale, așa *Taenia serrata* se află în mațele cînilor de vînat și cysticercul iei trăește în maiul iepurelui de casă și al celui de cîmp, *Taenia crassicolis* se află la mîță, iar cysticercul iei la șoarec. — Mai pe larg se cuvine se vorbim despre *Taenia coenurus* care se află la cîinii ciobănești, iar sub formă de besică în creerii sau în măduva spinării *oilor căpii*. Dar besicile acestor tenii se deosebesc de cysticerci; întai că sînt mai mari, ajung cît ouăle de găină; apoi pentru că în fie care besică se fac o multime de capete de tenie și nu numai unul sau două, trei ca la cysticerci. Aceste besici se cheamă *coenuri* și se cunoșteau de mult fără a se ști înse de unde vin.

Pe atunci le puneau zoologii în altă grupă de viermi, nu la un loc cu teniile. Cum am spus Domnii autori de cărți didactice, iubii și tovarișii D-lui Ienescu de la „Școala romîna“ din Ploesti îi pun și acum tot așa. Au dreptate sermanii oameni, la ce le-ar fi folosit să-și picardă ochii cetind și răsctind serierile ceva mai nouă ale zoologiștilor ca *Gervais, Van Beneden, etc?* Nu pot înainta mult mai ușor prin fraze sforăitoare, prin tămiera strămoșilor noștri începînd de la Romulus, trecînd pe la Traian și ajungînd pînă la Mircea cel Mare, Alexandru cel Bun, etc; prin laude aduse tuturor așa numiților sprijinitori ai științelor începînd de la Mecena

și sfirșind cu Dl. Ureche care ține sacul cu grăunțe?! Mărturisesc că nu m'am mierat de feliu, cînd am cetit discursul D-lui Melidon, mi se pare, de la Roman, care fără să rîdă și fără să fie împiedecat de nimene a spus că Romîniî sînt poporul cel mai nobil, cel mai deștept, cel mai genial de pe fața pămîntului!!! Cum că sînt poate cel mai răbdătorit, ne-ar veni a crede, dar de celealalte ce se mai zicem? Se vede că a fi patriot însemnează a lăudă orbește tot ce-î romănesc, chiar tăl-hăriile,... așa patrioți nu sîntem noi.

Dar să ne întoarcem mai bine la *cenuri* și la oile căpiete pentru a ne liniști sufletul de desgustul ce ne cuprinde, gîndind la unii oameni.

Oile mîncînd iarbă înghit și ouă de ale teniilor ce se află la cîni, din aceste ouă ies embrioni, cari sparg mațele și se duc de se asază în creeri sau în măduva spinărei și acolo se prefac în beșici pline cu capete de tenii, în cenuri.—După ce pier oile, cîniî mîncă o dată cu creeriî și cenuri, capetele de tenii se desvoltă în mațele lor și se prefac în tenii cari ajung pînă la 34 de centimetri de lungi.

Pentru a stărpi boala din turmă trebuie de ars oile ce pier și nu de lăsat cînilor, iear cîniî trebuie orî omoriți și arși, orî curățiți de tenii și apoi aduși din nou la turmă. Locul de pășune trebuie părăsit de asemenea și iearba arsă.—Numai astfelî se poate mîntui turma de la peire sigură.

Altă tenie însemnată ieste cca numită *taenia echinocifer* care trăește în mațele cînilor, ieste compusă din două trei segmente numai și de abiea lungă de cîteva milimetri. Sub formă de beșică trăește în plămieele omului sau în ale animalelor domesteece. Echinococii (așa se numesc beșicile acesteî tenii) pot ajunge mari cît un cap de om, părății lor sînt foarte tari și formați din mai multe pături. Pe părății la fața din lăuntru se formează niște beșici și în aceste beșici se formează capete de tenii așa cum am arătat la cysticerci, une orî

beșicile formate pe partea din lăuntru a părăților nu produc capete de tenii ci alte beșici, în cari se fac capetele. Echinococii se formează din ouăle teniilor de la cîni și teniile din echinococii din plămîiele animalelor, cari se dau la cîni. Una din pricinile respîndirei acestei boale în Islanda ieste obiceiul ce au locuitorii de a întrebuintă ea și pe la noi *scîrnă de cîne* ca leac.

Sînt tenii cari n'au forma de beșică așa de dezvoltată cum am arătat, ci din embrionul așezat în vre o țesetură ceva se formează o tenie care are partea din-dărăt puțin înflată. Ca pildă voiți cită *taenia cucumeri-na* care se află la cotei, forma cysticercică trăește în muștele cînești cari înghit ouă de ale teniei cucumeri-ne, iar cîni înghițînd muștele capătă cysticercoidul.

Mai ieste un vierme asemănătorii cu cordeaua de care am vorbit, dar din altă familie, acesta are numai 2 ventuze la cap și-i lipsesc cîrligele. În Zoologie are numele de *Bothriocephalus*, ajunge până la 8 sau 10 metri de lung și se află (specia *bothriocephalus latus*) în om mai ales în Rusia, Polonia, Svițera și în Franțea de sud, de sigur că și pe la noi. Segmentele bothriocephalilor sînt mai mult late de cît lungi, și se despart nu cîte unul, ci cîte mai multe o dată, ouăle lor nu cuprind embrioni, chiar înainte de a fi împrăștiete. Embrionii au perii și șese cîrligele și trăesc cît va timp în apă, apoi pierd cîrligele și perii și mai departe nu se știe pe ce cale ajung în mațele omului. Knoch (după Claus) spune că prin apă deadreptul, iar alți zoologi cred că prin carnea vre unui animal de apă.

Din studiul teniilor putem trage multe foloase, întăiu că ne putem apăra de dinsele dacă știm căile pe cari străbat în noi ori în animalele noastre, apoi mai vedem cum sînt de aplecați oamenii a găsi explicări tuturor deprinderilor lor. Așa Jidovii cei mai luminați cred că Moisi de aceea a oprit să se mînce carne de porc, pentru că știea că în carnea acestuia se află niște forme de trichine ori cysticerci de ai teniilor. Dar a-

cuma se știe că *taenia saginata* sau *mediocanellata*, o varietate a *teniei solium*, se află sub formă de cysticeri în mușchii boilor, prin urmare apărarea de carne de porc ar fi fost zădarnică, nu și-ar fi ajuns scopul.

Mai sînt încă și alte învățături însemnate ce putem trage din cunoașterea vieții teniilor. Zoologii s'au întrebat de ieste tenia un animal, ori o grupă de animale, adică dacă trebuie să privim fie care segment ca un individ sau ca o parte dintr'un individ.—Negreșit că fie care segment ieste un individ, care se hrănește fără ajutorial celorlalte absorbindu-și hrană prin piele, care are organele sale pentru înmulțirea speciei și care chiar despărțit de lanțul total tot poate încă trăi cit-va timp și dacă piere, piere pentru că nu-și mai poate găsi hrana trebuitoare. Apoi chiar toate animalele compuse din mai multe inele sau segmente sînt în adevăr animale compuse. Deosebirea ieste că la tenie solidaritate între segmente nu se află, pe cînd la animale ca cărăbușul, etc., solidaritatea ieste foarte mare.—Strămășii teniei, cum arată istoriia dezvoltării ei nu ierău compuși din segmente și trăeau slobozi în apă, căci am văzut că embrionii lor au perii eari ajută la mișcare în apă și unii că ai bothriocaphalilor ohiar petrec mai mult timp în apă. A fost o vreme deci, cînd nu ierău tenii pe pămînt și embrionii își sfîrșeau viața tot în apă, de bună samă crescînd și căpătîndu-și organele pentru înmulțirea speciei.—Embrionii aceștia trăind în apă au fost înghițiți de animale apatice de pe atunci și astfel au ajuns în mațele acelor animale. Silințele ce-și dădeau de a se lipi de pereții mațelor prinzîndu-se că cirlișele au trebuit să-și facă pe mulți să străbată în sînge și apoi să fie duși și infundați în feliurite organe, acolò desigur că trebuiau să pieară așa că forma cysticerică ieste o formă oare-și cum primejdioasă pentru vierme. Dar animalele apatice fiind mîneate de feliurite alte animale cysticerică, denurii etc, găseau chip de a-și urma viața mai departe, acuma se puteau prinde de pereții mațelor și

crescînd ajungeau să capete și organe sexuale și să se înmulțescă prin producere de ouă, cum știm.

Toate teniile cari acuma trăesc în mațele animalelor cu păr (mamifere) nu ierau pe vremea cînd încă nu ierau mamiferele pe pămînt. În vremea cînd viermii ierau animalele cele mai desăvirșite de pe pămînt de bună samă că tenii sub forma de acuma nu ierau. Apoi iese de crezut că embrionii puteau căpăta organele sexuale și ajunge la dezvoltarea lor întreagă chiar în animalul ce-i înghiteau și numai mai tirziu s'a deschis un mod de viață și pentru acei rătăciți prin organe și apoi prin moștenire s'a pierdut obiceiul de a se dezvoltă embrionii chiar în mațele celui dintăiu animal la care străbat.

Parasitismul a făcut pe tenii să pieardă organele simturilor, gura și tubul digestiv (mațele), cari se află la rudele cele mai de aproape ale strămoșilor teniilor. Parasitismul a fost însoțit de o cădere intelectuală, căci starea sufletească a unei tenii de bună samă că este mult mai proastă de cit a răstrămoșilor ieși cari trăeau slobozi în ape. Vom vedea și alte animale cari prin parasitism au căzut foarte jos. Așa iese un animal înrudit de departe cu racul care în tinerete se mișcă prin apă, are ochi, etc. și care după ce se lipește ca parazit de animalul pe care va trăi, pierde toată formă de ființă vie neafirmată și se face ca o pungă care-și trage hrana întocmai ca o plantă din animalul pe care stă neclintit.

Istoria teniilor ne mai arată că greșesc acei cari cred că obiceiurile și formele animalelor sînt neschimbitoare. Noi vedem lămurit ce schimbări strașnice s'au făcut în formă și în modul de viață la tenii. Ce deosebire între răstrămoși și urmașii lor de acuma!

Innaște de a închie acest articol simt trebuință de a mărturisi cetitorilor pricina care m'a făcut să vorbesc de D-nii Nanianu, Mihali etc, chiar și aice. Ieu cred că asemănarea netăgăduită ce iese între plagiatori

și parasiți, căci și unii și alții trăesc din muncă streină, făcea că vorbind de tenii îmi veneau în minte și cinstiții plagiatori. Mi se pare că în loc să zicem de exemplu Dl. Dr. Romniceanu a plagiat pe Follin, Dl. Cernătescu pe Duruy, Dl. Petrescu pe Amyot, etc, am putea cu multă dreptate zice acești domni sînt parasiții lui Follin, Duruy, Amyot. Apoi am înțeles și greșelele monstruoase amestecate de Dl. Nanianu în roadele parasitismului D-sale, amintindu-mi că parasitismul slăbește puterile sufletesti, cum am arătat mai sus prin exemple. *

Ioan Nădejde.

Cite-va consider. asupra tipurilor omenești.

(urmare).

LISOTRIHI.

Tipurile ce vom descrie de aici înainte, n'au părul lînos ca tipurile descrise în grupa Ulotrihiilor; firele de păr sînt cilindrice sau aproape cilindrice și chiar cînd părul este crețit, tot nu este lînos, căci fie care fir este îndoit în spirale mari și nici odată în increșturi mici, cum este la firele de lînă. — Lisotrihi pot fi împărțiți în două grupe: a) *Euticomii* și b) *Euplocamii*.

a) *Euticomii*.

Euticomii, adică oamenii cu părul drept (*nebuclat*) așa în cît stă (cum se zice în vorba ordinară), *lîns*, căzînd drept în jos la temple, la frunte etc. cuprind următoarele tipuri:

1. *Tipul australian*. Australianii prin forma părului sînt lisotrihi, înse mai prin totalitate celorlalte caractere se apropie

* Faptele din acest articol sînt luate din *Claus, Gegenbaur, Revue scientifique*, etc.

de tipurile negre.—Acest tip, după cum chiar numele său arată, este mai ales răspândit în Australia. Înainte de a-l caracteriza, trebuie să arătăm ce se crede sau ce se presupune în privința gradului de amestecare în care se află.

Deosebiriile dintre Australianii cari locuiesc pe țărmurile mării, prin șesurile joase și prin alte puncte mai ales înspre nord-vest, și între acei cari locuiesc în lăuntru continentului și înspre nord-est; afară de acestea existența unor Negri cu părul lînos în unele locuri din Australia; au făcut pe Topinard să presupue de o camdată, că înaintea Australianilor adevărați (acei mai bine desvoltați cari locuiesc înăuntru continentului și înspre nord-est) se află în Australia un tip mai inferior, din cari Negrii cu părul lînos și Australianii mai degradați (cari locuiesc pe țărmurile mării și prin șesuri) ar fi niște rămășiți. Topinard ieră întărit în această credință, prin oare care considerațiuni în privința unor obiceiuri populare descrise de *Staniland Wake*, precum și prin ideile susținute de *Huxley*, cari bazîndu-se pe caracterele comune limbilor *dravidiene* (din India), și *australiene* și pe existența *boomerangului** atît în Australia cît și în India, asemănează pe Australianii cu vechii locuitori ai *Dekhanului*.

Pe de altă parte înse tot Topinard zice că deosebirile dintre Australianii bine desvoltați și dintre acei degradați înse tot cu părul neted, se pot explica și prin o lungă vieată petrecută în nevoi și suferinți, petru acești din urmă; iar indivizii cu părul lînos n'ar dovedi altă ce-va de cît imigrațiuni de papuași în părțile de nord-vest și de Tasmanieni la sud.

Pe lângă acestea zice Topinard că din studiul craniilor australiene, ar urmă că sînt amestecați cu *Polinezieni* și *Maleji*.

Toate acestea considerațiuni lasă chestiunea încă nelămurită. Așă în cît nu se poate ști, dacă tipul australian s'a format pe loc, amestecîndu-se pe ici colea cu alte tipuri; sau dacă a venit gata format de afară (din *Dekhan*) sau în fine dacă a provenit din amestecarea mai multor tipuri deosebite.

Totuși lăsînd la o parte aceste considerațiuni, caracterele tipului australian pot fi rezumate în chipul următoriu:

Australianii (cei din năuntru continentului) au părul foarte desvoltat peste tot corpul; parul capului și al bărbei ieste des, lung, negru și drept. Coloarea pielii ieste neagră închisă bătînd în culoarea șocolatei, la unii în roșietec. Iei sînt nalți și bine făcuți; craniul lor are una din cele mai mici încăperi, iei sînt foarte dolihocefali și foarte prognati; nasul lor ieste turtit și tă-

(*) Un felu de armă de aruncat, care ieste astfelu construită în cît după ce lovește unde-va, se întoarce înapoi la acelu a aruncat'o.

iet adânc la rădăcină, iar la vîrf gros și lat, înse tot mai puțin turtit de cît la Negii din Africa, Hotontoti sau poate că chiar mai puțin de cît și la tipurile galbene; fruntea lor este îngustă cîte o dată dreaptă, cîte o dată plecată; ridicăturile osoase de la sprinceni foarte tare scoase în afară și ochii negri și acufundați.

Cea mai mare statură observată la australieni iese de 2^m 13 (aproape un stînjîn), iar cea mai mică de 1^m 447. Topinard zice că numai statura ar fi de ajuns să deducem un amestec de cel puțin două tipuri deosebite.

Diferite triburi, nu din Australia, se apropie întru cît-va de tipul Australian. Iată cîte-va citate de Topinard.

În India sînt: *Bili*, *Guzzi*, *Kuzzi*, *Mutheri*, *Varali*, *Munda*, *Lenzii*, *Maracerii*, (*Coramandei*), *Kurumba* și *Irula* (din *Nilghiri*) *Vedah*, (din *Ceylan*). Toți pe lîngă multe deosebiri, au părul negru și drept, culoarea pielii neagră, dolihocefalia foarte mare, etc. Tribul *Todu* din *Nilghiri* precum și un alt trib mult mai în spre nord (numit *Aino*), prin părul lor abundent și prin ridicăturile sprincenilor foarte tare ieșite înainte amintesc tipul australian. Apoi dintre triburile citate mai sus, două mai ales: *Kurumba* și *Irula* cari tot odată sînt așezate în așa fel în condițiuni în cît să fi putut rămînea cît mai puțin amestecate, sînt foarte bine cu Australianii. Cea ce ar face să înclinăm în spre ideea de la început, că adevărat Australianii ar fi venit din India.

În fine în Madagascar și în spre Aden se amintesc despre tipuri cu părul neted și de culoare neagră.

(Va urma)

W.

BIBLIOGRAFIE.

Teza pentru medicină a D-lui A. Spiraiu, o găsim foarte însemnată, pentru că caută a face cunoscută metoda germană de a trata frigurile tifoide prin doze masive de chinină (2 sau 3 grame) date cu 12 ceasuri înainte de vremea cînd temperatura ajunge la maximum. De pe cazurile descrise în teză se vede cît se ușurează boala prin asemenea trătăre. Pe cît știu metoda aceasta nu se prea întrebuintază, ce-i drept dau unii Dr. chinină, dar până la un gram pe zi numai și nu la timpul cuvenit.